

бно дорожити волею рідного краю. А що ми можемо словами гарними при всяких нагодах, де треба і де не треба «душу й тіло ми положем» своєму краю, але народові ми не поможем [5]

Можна наводити ще багато фактів, які становлять особливу роль жінки в українському козацтві. Але на жаль суспільство ігнорує історичні матеріали, вони не хочуть задумуватись над своїм славнозвісним минулим, вони повинні знати лише те, що жінка слабка, повинна сидіти дома й вести домашнє господарство. Не хочуть сприймати, що жінки здатні боротися за свій край, за свою Батьківщину. Всі джерела стосовно жінок за період козацтва є унікальним та безцінним не лише для дослідників, але й для суспільства. Не головне у минулому чи майбутньому, але жінки завжди відігравали головну роль в житті чоловіків та рідного краю.

1. Проблеми теорії ментальності / Відп.ред. М.В.Попович. – К.: Наук. Думка, 2006, - 405 с.
2. Яворницький Д.І. Історія запорізьких козаків: у 3 т. / Д.І. Яворницький. – Львів : Світ, 1990. – Т.1. – 319с.
3. Історія української культури: в 5 томах / НАН України; гол. ред. .Б.Є. Патон. – К.: Наук. Думка, 2003. – Т.3: Українська культура другої половиниXVII – XVIII століть. – 1246 с.
4. Чижевський Д. Нариси з історії філософії на Україні/ Д. Чижевський. – К.: Вид-во «Обрій» при УКСП «Кобза», 1992. – 230с.
5. Луговий О. Визначне жіноцтво України – К.: Вид-во «Ярославів Вал», 2007. – 261с.

Гуртовий Валентин Андрійович
студент юридичного факультету ДДУВС
Науковий керівник –
професор кафедри
соціально-гуманітарних дисциплін,
д.філос.н. **Марченко О.В.**

ПРОБЛЕМА СПІВВІДНОШЕННЯ ФІЛОСОФІЇ ПРАВА І ЗАГАЛЬНОЇ ТЕОРІЇ ПРАВА

Вирішення питання про характер взаємозв'язку і взаємодії філософії права і загальної теорії права, так само як і питання про їх співвідношенні, залежить, в першу чергу, від того, як визначається статус філософії права.

Думки дослідників щодо даної проблеми можна об'єднати в наступні групи.

1. Досить поширеною є думка, що філософія права, поряд з іншими науками, є частиною загальної теорії держави і права. З позиції В. В. Оксамитного, в теорії права представляється можливим виділити «філософію права як

науку, пізнати суть права, його сенс і соціальну цінність, яка містить філософсько-правові вчення, які мають методологічне значення для загальнотеоретичної юридичної науки»[1].

Дослідниками, зокрема С. Алексеєвим, наголошується, що в рамках цієї єдиної теорії права є відносно відокремлені групи проблем, які можуть бути позначені як питання «філософії права», «соціології права», «спеціально-юридичної теорії (загальної позитивної теорії)». Дослідник стверджував, що філософію права складають методологічні проблеми правознавства [3]. Сам же вчений вважав, що філософська і соціологічна характеристики права є у загальній теорії вихідними, ключовими, основними, бо остання виникла й існує, розкриваючи своє значення фундаментальної, методологічної науки, як глибоко філософська концепція[4].

Оцінюючи позицію С. Алексеєва, Ю. Тихонравов пише про те, що якщо вивчати процес виведення і обґрунтування теоретичних знань, то запропонована структура загальної теорії права втрачає своє значення, бо жодне поняття, жодна категорія не можуть бути виведені, сформульовані у відриві від філософської та соціологічної проблематики загальної теорії права. У філософському і соціологічному обґрунтуванні потребують не тільки такі фундаментальні проблеми загальної теорії права, як питання сутності і функцій права, його зв'язків з державою, економікою, а й все інші, в тому числі проблеми джерел права, методів тлумачення і застосування права, словом, всього того, що С. Алексеєв відносить до спеціально-юридичної теорії [4].

Дійсно, нероздільною частиною правознавства загальнотеоретичні правові дослідження стають лише остільки, оскільки філософські та соціологічні тлумачення проходять через призму правотворення матерії, проявляються через неї у системі темі особливих загальнотеоретичних правових понять. Свого часу Л. Явич писав: «Загальна теорія права немислима поза спеці юридичної теорії позитивного права. Без зв'язку з нею філософія права обертається в абстрактні, спекулятивні побудови, в містичне саморозвиток понять, а соціологія права - в метафізичний емпірико, позбавлену гідності концептуального узагальнення окремих фактів, що ігнорує корінні особистості правового опосередкування громадських відносин»[6].

З позиції В. Протасова і Н. Протасової, філософське (загальне) знання про право, як і всі загальні відомості, входить в інформаційну систему загальної теорії права[8]. Визнаючи філософію і соціологію права складовими елементами теорії права, С. Бошно вважає, що в силу специфічного предмета і наявності особливих методів визначається і статус самостійної науки [9].

2. У наукових дослідженнях має місце і така позиція, згідно з якою філософія права і загальна теорія права розглядаються як якийсь єдине цілісне утворення. Так, Ю. В. Сорокіна вважає, що теорія права і філософія права представляють по суті одну науку, хоча різняться між собою постановкою завдань і методами пізнання. Автором робиться висновок про те, що філософія права не є чисто юридичною наукою: вона являє собою проміжну ланку

між філософією і правознавством, в ній є елемент суто юридичний і суто філософський [5].

3. Інший погляд на проблему місця філософії права в системі наук можна зустріти в роботах В. Нерсесянц, В. Малахова, з точки зору яких, філософія права є окремою галуззю юридичної науки [6]. У цьому випадку очевидно, що філософія права отримує більш високий статус і має кращі перспективи для свого розвитку. Як стверджують автори, «філософія права входить в напрямок юридичних наук і є філософською юридичною наукою. Своїм корінням вона йде в юридичну філософію»[7].

Не підлягає сумніву, що філософія права найбільш тісно пов'язана з теорією права і соціологією права. Філософія права акцентує увагу на рефлексії підстав права; юридична теорія на конструюванні понятійного каркаса позитивного права, соціологія права – на питаннях соціальної обумовленості і соціальної ефективності правових норм і правової системи в цілому [8].

Отже, резюмується вченими, при спільності об'єкта кожна з цих дисциплін має в той же час свій власний предмет, причому філософія права, представляє собою вчення про сутність права, причини і підстави його буття, його ролі в суспільстві і є набагато більш широким вченням, ніж загальна теорія права, яка, будучи середнім рівнем процесу пізнання правової дійсності, має менш загальний, але багатший за своїм змістом предмет і знаходиться набагато ближче до правотворчої, правозастосовної й іншої юридичної практики.

Таким чином, не важко помітити, що при всіх відмінностях філософії права і загальної теорії права з точки зору відповідних критеріїв підкреслюється їх взаємозв'язок і взаємодія, що, в кінцевому рахунку, збагачує і ту, й іншу науку.

1. Оксамитний В. В. Теорія держави і права: підручник. - К., 2004. - С. 44.
2. Алексеев С. С. Загальна теорія права: підручник. - К., 2008. - С. 11-12.
3. Алексеев С. С. Проблеми теорії права: курс лекцій: В2 т. - Т. 2. -С. 390-397.
4. Алексеев С. С. Загальна теорія права. - С. 11-13.
5. Тихонравов Ю. В. Основи філософії права. - К., 1997. - С. 41.
6. Корюшкін А. І. Френсіс Лібер - перший професор політології / А. І. Корюшкін // ПОЛІТЕКС: Наук. Журнал. - СПб. : СПбУ, 2010. - Т. 6. - № 3. - С. 5 18
7. Явіч Л. С. Загальна теорія права. - К., 1976. - С. 10.
8. Див .: Протасов В. Н., Протасова Н. В. Лекції по загальній теорії права і теорії держави. - К., 2010. - С. 59.
9. Бошно С. В. Теорія держави і права: підручник. - Х., 2007. - С. 15.